

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

HEMELVAART

Waar valt de nadruk op?

Houden we rekening met de vierkante haken in Marcus 16, dan spreekt strict genomen alleen de evangelist Lucas over Jezus' hemelvaart. En dan nog alleen met de algemene term „scheiden” — eerst in zijn tweede boek gaat hij er breder op in (Hand. 1). Iets dergelijks geldt ook voor Jezus' komst op aarde. Anders gezegd: de evangelisten leggen de minste nadruk op Jezus' komen en gaan. En van de 33 jaar van zijn verblijf op aarde worden vrijwel alleen de laatste drie jaar belicht, waarbij het lijden en sterven samen met de opstanding verhoudingsgewijs verreweg de grootste aandacht krijgen. Jezus zelf vat zo ook de boeken van het oude verbond samen: „aldus staat er geschreven, dat de Christus moest lijden en ten derden dage opstaan uit de doden”, met als gevolgtrekking en doel: „dat in zijn naam moest gepredikt worden bekeering tot vergeving der zonden aan alle volken, te beginnen bij Jeruzalem” (Luc. 24 : 46, 47). Anders gezegd: nadat meer dan nadrukkelijk het lijden en de opstanding van Christus belicht is, treedt Christus a.h.w. op de achtergrond en gaat het laatste gezegd worden, dat waar Christus voor op aarde kwam: om mensen, om de wereld te redden.

Koning naar Gods hart

In dat opzicht is het slot van Mattheus' evangelie groots (Mt. 28 : 16-20). Voor de laatste maal komt Jezus aan het woord. Maar als Hij dat doet, wijst Hij meteen naar de wereld die nu voor zijn voeten ligt — niet als een presentje van de duivel (4 : 8, 9), maar als een geschenk van God: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.” De hemel is in zicht, maar tegelijk is het nog niet meer dan een voorbereidingspreek over hemelvaart. Want het doel van alles ligt vooreerst niet maar in de glorieuze intocht in de hemel, maar

in het nu pas goed te beginnen werk op aarde. De akker is rijp om te oogsten en de arbeiders, een handjevol voorlopig, worden aan het werk gezet. Een handjevol, maar gerugsteund door een overmachtige Leider, die zich eerst aan het kruis liet nagelen om daardoor en daarna te bewijzen, dat Hij zó alle macht heeft om de aarde te veroveren. Als een Koning naar Gods hart. Niet als een koning die alleen naar gebieds-uitbreiding streeft, bezeten van machtswellust zoals de „koningen” van deze wereld en andere volken. Maar als een Koning die mensen zoekt om hun het evangelie te brengen: Góds goede boodschap. Allen wil Hij hen tot zijn discipelen maken, alle volkeren.

Heil-spellend

Groots is het toekomstvisioen dat zich voor zijn ogen ontrolt: het handjevol uitgegroeid tot een grote menigte die niemand tellen kan. Dan mag Hij zelf straks afscheid nemen, maar Hij laat zijn discipelen achter — zondaren als zijn vrienden, zijn vrienden als gezanten, begiftigd met de sleutels van het Koninkrijk (Mt. 16 en 18) die ze effectief mogen gebruiken: „... en doopte hen ...”. Wat is de entree-prijs voor het Koninkrijk? Niets — wie zich bij het horen van de boodschap tot God keert, wacht het water van de doop. „De uitdrukking *dopen* in (letterlijk tot) *de naam* ... wil zeggen, dat door de doop de dopeling tot de gemeenschap en onder de zeggenschap gebracht wordt van Hem, in wiens naam hij gedoopt wordt”. Dat is nu Jezus' wijze van afscheid nemen. Geen mens heeft iets van zijn glorieuze inkomst in de hemel gezien. Niet de poorten van de hemel worden wijd opengezet, zodat de discipelen straks zich kunnen vergapen aan het hemels festijn en visioen, maar de poorten van het Koninkrijk Gods op aarde, waardoor de volkeren kunnen binnentreden. Jezus gaat weg — de

discipelen en de volkeren blijven en zijn „het laatste der dagen” binnengetreden. Waarom toch laten we dat laatste zo onheil-spellend klinken i.p.v. heil-spellend?

Mislukt project?

In die wereldwijde kans voor alle volkeren wordt een stuk van Christus' glorie op aarde zichtbaar. Zijn laatste woorden (wat kijken veel mensen daar naar uit — en hier terecht) houden óók in: „... lerende hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb”. Jezus' voortgezet en afsluitend onderwijs werd weliswaar in Israël als Gods eerste christelijke school op aarde gegeven, maar het was voor heel de wereld bestemd. Inderdaad: de volken moeten *leren* wat hun tot vrede dient. En zij moeten het niet alleen *leren*, maar ook „onderhouden”. Dat is niet alleen maar „er acht op slaan”, maar zeker ook: *vervullen, uitvoeren*. Het mislukte project van Gods christelijke school, denkt u? Dat ligt eraan of onze blik gefixeerd blijft in de babylonische, spraakverwarrende opdeling van de volkeren in velerlei stammen, naties en talen. Maar wie let op de grote menigte die nog steeds aan het groeien is *uit* alle volken en talen en naties, spreekt niet van mislukking maar ziet een stukje hemelse heerlijkheid aardse werkelijkheid worden. De aarde deelt in Jezus' hemelvaart op een daadwerkelijke wijze. Mensen — een menigte — dienen een Heer zonder dat er geweldpleging aan te pas komt: de wet, de thorah, het christelijk onderwijs staat geschreven op de tafels van hun harten.

Goede voleinding

Waar de unieke, geweldloze band tussen Koning en volk bestaat, daar doet de liefde die spaart haar intree en sterft de haat die verniet. Een riskante, zo niet hopeloze situatie? Ter voorkoming van misverstand: dit is geen pleidooi voor absolute geweldloosheid: de thorah verbiedt bijvoorbeeld niemand zichzelf te verdedigen. Maar de band tussen Koning en onderdaan is — een wonder! — geweldloos. De band: want de hemelvaart en troonsbestijging van Jezus schept wel (ruimtelijk) afstand, maar predikt geen definitief en onverbiddelijk afscheid. Het laatste woord is: „zie!”

Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld.” Voortgezet onderwijs: wanneer (‘t begin van Israëls historie) Mozes de reusachtige opdracht krijgt Israël uit Egypte te leiden, dan formuleert hij zijn bedenking: „wie ben ik, dat ik ...?” God formuleert dienvolgens zijn antwoord: Ik ben immers met u? Het zal zijn nieuwe naam worden: „Ik ben er, vast en zeker.” Die naam zal van mord tot mond gaan in de derde persoon: Jahweh, d.w.z.: Hij is er! Doordat God er is, actief, present, kan Mozes het wonder tot stand brengen (Ex. 3 : 11 v.v.; vgl. Deut. 4 : 7, 34). Israël wordt bevrijd en neemt onder leiding van de eerste Jozua het beloofde land in bezit (van het begin tot het eind niet bepaald geweldloos ...). Een eerste „voleinding” (vgl. Ps. 91 : 14-16). Maar aan het einde van „het laatste der dagen”, de laatste wereldfase, wacht de definitieve „voleinding der wereld”. Het grootse eindmoment. Niet in de negatieve zin van vernietiging maar positief: de uiteindelijke voltooiing. De tocht der mensheid daaraan duurt langer dan veertig jaar. Maar het „Ik ben met u” blijft door eeuwen en millennia heen van kracht. Wat in Egypte in het klein kon, kan in heel de wereld: daarvoor staat Jezus' woord garant. Wil Jezus' hemelvaart zin hebben voor ons, dan zullen we die niet los mogen maken van Zijn laatste woord. Het is met de Heid. Cat. (Z. 18 v. en a. 49) ook zó te verwoorden: dat wij ons vlees in de hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons — zijn lidmaten — ook tot zich zal nemen.

Over „voleinding” gesproken!

in dit nummer

- 137 Ds E. R. Postma, Hemelvaart
- 138 Drs W. G. Rietkerk, Een verzwegen thema
- 139 Drs J. Meulink, Predikant en politiek
- 140 D. W. L. Milo, Gereformeerd Kerkboek?
- Ds M. R. van den Berg, Jeremia
- 142 Prof. C. Veenhof, Rondom de neutronenbom

Een verzwegen thema

Graag gebruik ik de mogelijkheid om in Opbouw te schrijven om met u na te denken over het thema: persoonlijke levensleiding. De engels-talige christenheid gebruikt hiervoor het woord: guidance. Hoe weten wij wat de wil van God is met ons leven? Zeker: wij hebben Gods geboden, die ons Zijn wil duidelijk doen kennen, maar er zijn zoveel vragen waarop deze geboden ons geen antwoord geven en die voor ons van het grootste belang zijn: welk beroep moet ik kiezen? Is dit de man of de vrouw waarmee ik kan of mag trouwen? Moet ik nu ja zeggen of neen als mijn dochter graag wil gaan kamperen met haar verloofde? Naar welke school stuur ik mijn kinderen? Vragen als deze zijn er vele en iedereen heeft perioden in zijn leven, waarmee hij met zulke vragen bezig is. Als Paulus in Efeze 5:17 zegt: weest niet onverstandig, maar tracht te verstaan wat de wil des Heren is, dan bedoelt hij met de wil des Heren niet de tien geboden, maar heel praktisch wat de Here wil in ons leven van iedere dag als wij door zulke soms kwellende vragen worden overvallen, zoals ik er hierboven een paar noemde. Paulus wil dat wij in zulke vragen trachten te verstaan wat de wil des Heren is. Dat leidt ons naar het onderwerp, dat ik met u wilde overdenken: is er zoiets als leiding in zulke vragen? Mogen wij bij zulke vragen bidden of de Here ons de weg wil wijzen en dan letten op Zijn antwoord?

Het is niet de bedoeling om mij met deze vragen te bewegen in de richting van de vóór-pagina van dit blad. Ook al moet de bijbel ook bij de 2e en 3e pagina openblijven en ons weg-wijs maken, toch ben ik mij ervan bewust dat ik deze artikelen schrijf in de rubriek 'Kerkelijk leven'. Ik ben er namelijk zeker van dat juist bij de praktische vragen van kerkelijk leven en samenleven het onderwerp van deze artikelen van groot belang is. De christenen in Rome hadden ernstige meningsverschillen over praktische vragen, zoals zondagsheiliging (sommigen wilden helemaal geen dag apart zetten, Rom. 14:5) en consumptie (sommigen meenden dat je bepaalde super-markt-artikelen niet moest kopen, Rom. 14:15 e.v.). Toch staat op de achtergrond van de discussies hierover de zekerheid, dat de Heer aan ieder van de zijnen Zijn weg in het geweten duidelijk kan maken en staan al deze gesprekken onder het opschrift en de claim van Rom. 12:2: probeer te onderkennen, wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene.

Ik zou mij in deze artikelen graag daarmee willen bezighouden: met de achtergrondmuziek achter actuele vragen zoals ze in een rubriek als 'Kerkelijk leven' thuishoren. Maar dan in deze artikelen toegespitst op het thema: persoonlijke levensleiding. Ik noem deze artikelen: een verzwegen thema, omdat er over deze achtergrondsvragen onder ons maar weinig geschreven wordt. Er is wel veel geschreven over Gods leiding met het geheel: de kerk, en velen zagen de leiding van God bijv. in de vrijmaking, maar zelden las ik een artikel over Gods leiding met de enkeling, ú en ik. Zulke geschriften kunt u wel veel vinden in de wereld van de Engels-talige christenheid. Dáár worden veel discussies ook met een beroep op 'guidance' beslist. Dit is onder ons anders. Wij schrijven hier niet over. Twee uitzonderingen bevestigen deze regel: Prof. H. Berkhof schreef over dit onderwerp een artikel in 'Christelijk Geloof', pag. 465 e.v. en dr O. Jager houdt zich reeds langer hiermee bezig met vragen als 'Wat wil God eigenlijk?' (Boeken bij de bijbel, 3e druk 1968, Bosch en Keuning) en 'Een tijd van Twijfel' (Kok, Kampen 1977). Deze boeken kan ik van harte bij u aanbevelen.

Het was de eerstgenoemde die in zijn artikel de vragen van persoonlijke levensleiding een verzwegen thema noemde (a.w. blz. 469, 470). Inderdaad valt het op dat wij hierover wel veel zingen. (Wie maar de trouwe God laat zorgen, wat God doet dat is welgedaan, beveel gerust uw wegen, etc.) maar dat wij hierover heel weinig samen nadenken. „De officiële dogmatiek”, zegt Prof. Berkhof, „heeft op dit punt een terughouding uitgeoefend, die bijna raadselachtig aandoet.” (p. 470) Trouwens, dit geldt ook wijder voor alles wat zeer persoonlijk is: er zijn onder ons haast geen biografieën (of middeleeuws gezegd: heiligenlevens). In de engels-talige wereld van de bijbelgetrouwe christenheid vinden wij die veel meer (over Hudson Taylor, Amy Carmichael, J. Müller, etc.). Wij zijn wat bang om persoonlijk te worden, maar vergeten dat het omgekeerde van persoonlijk onpersoonlijk is: Dát zijn dan ook veel dogmatieken, preken en discussies in onze kring. Wij cirkelen

Het ondertekenen van de belijdenis

Wanneer iemand tot een bijzonder kerkelijk ambt geroepen wordt, als dienaar van het Woord, ouderling of diaken, wordt bij zijn bevestiging in het ambt gevraagd: of hij de schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid houdt, en alle leringen verwerpt die daar tegen strijden.

Maar behalve deze openlijke verklaring voor het front van de gemeente, wordt in onze kerken van de ambtsdragers ook een ondertekening van de belijdenisgeschriften gevraagd. Voor de predikanten bestaat zelfs een historisch geijkt en zeer uitvoerig ondertekeningsformulier.

Als dit ondertekenen niet maar voor de vorm geschiedt, ongeveer en niet maar uit gewoonte, dan veronderstelt het schriftelijk instemmen met de belijdenis, dat iedere ambtsdrager in de kerk op z'n minst de drie formulieren van enigheid onzer kerken heeft doorgelezen en ze aan de Schrift heeft getoetst.

Toch geloven we niet te stout te

spreken, als we zeggen dat niet iedere ouderling en diaken in zijn leven daartoe gekomen is. Mij is bij kerkelijke examens wel eens gebleken dat ook een kandidaat in de theologie, die tot de dienst van het Woord en van de sacramenten wordt toegelaten, niet altijd tot een dúsdanig cursorisch doorlezen en bestuderen van al wat in de kerkelijke belijdenisgeschriften staat gekomen was, dat hij eerlijk kon verzekeren, dat alles wat in die brede formulieren is uitgesproken, in terminologie en naar inhoud geheel overeenkomstig de Schrift is weergegeven.

Het ondertekenen van de belijdenis geschiedt dan ook goeddeels in onderling kerkelijk vertrouwen. Dit vertrouwen: dat een kerk die zich in alles wil aanstellen naar het zuivere Woord van God, verwerpende alle dingen die daar tegen zijn. Ook haar belijdenis gefundeerd heeft op het Woord van God. Te meer, omdat ze in die belijdenis nadrukkelijk heeft uitgesproken: 'Men mag ook geen menselijke geschriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijkstellen met de Goddelijke Schrituren, noch de gewoonte met de waarheid Gods, (want de waarheid is boven alles), noch de grote menigte, noch de oudheid, noch de successie van tijden of personen, noch de conciliën, decreten of besluiten; want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelve' (Art. 7 der N.G.B.)

B. Telder, Bilthoven

liever met onze gedachten rondom de „eeuwige beginselen”, dan ons bezig te houden met ons hoogst persoonlijke hier en nu en Gods levensleiding daarin. Slechte ervaringen uit het verleden zullen hier wel aan mee geholpen hebben. Het is ook mogelijk dat dit aan de reformatische traditie hierom eigen is, omdat van oude tijden af aan de rechtvaardiging door het geloof (wat God deed buiten ons om) meer centraal gestaan heeft dan wat men de heiligmaking noemt (dat wat God gedaan heeft en doet in ons.) Dit laatste is direct verbonden met het werk van de Heilige Geest. Het is juist in onze tijd, nu er zoveel gesproken en geschreven wordt over de Heilige Geest, belangrijk om dit vaak verzwegen thema van persoonlijke levensleiding nader te doordenken.

1. Wat zegt de bijbel hierover?

Het is opvallend dat het O.T. niet alleen in geschiedenissen (Gen. 24) maar ook in de wetgeving (Ex. 28:30) en in de psalmen (psalm 37:5) uitdrukkelijk wordt geleerd dat God een God is, die zó groot is, dat ook het kleine van ons leven Hem aangaat. Hij geeft zijn volk niet een aantal beginselen mee (dat ook), maar Hij wil zelf met hen mee (Ex. 33:14). Aan de tien geboden voegt de Here nog de Urim en de Thummim toe, wat Israël in staat stelde om in za-

ken waarover de wet geen uitsluitel gaf de Here te raadplegen. Wij lezen dan ook dat David daar gebruik van maakte tot in details toe: „Zullen de burgers van Kehila mij en mijn mannen aan Saul uitleveren?” De Here zeide: „ja”, 1 Sam. 23:12. Als Israël in de woestijn is, wordt het bij al zijn beslissingen geleid door de wolkkolom, die voor het volk uittrekt (Num. 9:17). Ook maakt God zijn wil duidelijk door dromen (Job 33:14). Wel zien wij in het O.T. al verschuivingen optreden. Hoe verder wij voortgaan, des te grotere rol neemt de profetie in. Dromen als in de verhalen van Jozef, komen later niet meer in die mate voor. De Urim en de Thummim zijn na David nauwelijks of niet meer gebruikt. De wolkkolom verdwijnt uit de horizon als Israël in het beloofde land is aangekomen. Maar de profetie krijgt een steeds grotere plaats. Juist in zaken van leiding (1 Kon. 22 en Jeremia 42). Het laat ons zien hoe de wegen waarlangs de Here zijn wil kenbaar maakt verschillen in de tijd maar dat het principe blijft nl. dat er in de omgang met Jahweh in het verbond, dat Hij met Israël heeft gesloten, ook ruimte is uitgespaard voor zijn bemoeienis met de praktische levensvragen van iedere dag. Niet zó dat Israël bij iedere vraag of beslissing de Here zoekt, maar wel op knooppunten, bij moeilijke vragen of verreikende beslissingen.

Verandert dit in het N.T.? Neen,

maar waar wij in het O.T. de profeten aantreffen, daar is nu sprake van de Geest van Jezus. Hand. 17:6, vgl. 13:2. Er zijn ook nog wel dromen (Hand. 10:10, 16:9) en profetieën (Hand. 21:10), maar er komt een kritische ruimte tussen de droom of de profetie en hun uitleg en toepassing, een ruimte waarin de gelovige totaal is aangewezen op de Geest van Jezus. Is het in Zijn lijn? Ter ere van Zijn naam? Dit kan er zelfs toe leiden dat een profetie niet wordt opgevolgd door de apostel (Hand. 21:14). Maar weer geldt: ook al zijn de wegen waarlangs de Here werkt verschillend, het feit blijft dat ook in het N.T. de gelovigen rekenen met Gods leiding in allerlei zaken. Die leiding wordt ons beloofd in en door de Heilige Geest. (Hand. 13:2; Rom. 8:14) Daarom voegt Paulus aan zijn vermaning: tracht te verstaan wat de wil des Heren is in een adem toe: en wordt vervuld door de Geest. Als het laatste gebeurt komt het met het eerste ook wel in orde. Wel valt het op dat de leiding van Gods Geest die ons beloofd wordt,

ook in het N.T. is ingebouwd in de omgang met Christus als een ruimte binnen deze vertrouwensrelatie. Het N.T. geeft geen 'voorzienigheidsleer' en verbindt het woord leiding nergens met God de Schepper, maar ziet het altijd als onderdeel van de nieuwe verhouding die wij met God door Jezus Christus hebben. Het woord leiding hoort thuis in Rom. 8, dat handelt over het nieuwe leven. Daarom noemt Berkhof leiding in één adem met 'geborgenheid'. Leiding is: je geborgen weten in het kleine en daarin Gods hand zien.

2. Het problematische

Dit leidt mij tot het tweede deel: het problematische. Want juist nu rijzen de vragen. Vragen, die vooral jongeren vandaag bezig houden. Binnen l'Abri is dit onderwerp één van de meest besprokene. Hoe werkt dat? Hoe maakt Gods Geest ons zeker van wat wij moeten doen? Verzeilen wij hier niet in allerlei subjectieve vaarwateren? Op die vragen ga ik de volgende keer nader in.

des Woords afhankelijk te maken van een bepaalde partijpolitieke keus. Erg zorgvuldig is deze formulering niet. Immers ze wekt de gedachte, dat de uitoefening van de dienst des Woords en de partijpolitieke keus niets met elkaar te maken hebben. Als dat de bedoeling was, zou een predikant ook de vrijheid hebben lid te worden van de C.P.N.

Deze advertentie bedoelde instemming te betuigen met een artikel van Prof. dr J. Veenhof en drs J. A. Montsma „Om de vrijheid van de dienst des Woords”.

Deze schrijvers wijzen naar de vraag van Paulus aan de Galaten: wat heeft u onder het Evangelie vandaan weer onder de wet gebracht?

Zij menen, dat dit in Dordrecht is gebeurd, omdat de verkondiging van het Evangelie wordt gesteld onder een politieke voorwaarde, die niet uit het Evangelie kan worden afgeleid. Nu moet aan Veenhof en Montsma worden toegegeven, dat het hier nauw luistert. Wanneer je, zoals ondergetekende, bijna 20 jaar moeilijkheden hebt gehad, omdat je lid was van de A.R.P. in plaats van het G.P.V. ben je vuurbang voor politieke voorwaarden, die niet uit het Evangelie zijn af te leiden.

Wanneer de kerk van Dordrecht de eis zou hebben gesteld, dat de predikant lid van een bepaalde partij moest zijn, zou men inderdaad de vrijheid van de dienst des Woords hebben aangetast.

Maar die eis is niet gesteld. Men heeft niet anders gedaan dan uitgesproken, dat men in Dordrecht geen predikant wenste, die lid was van de P.v.d.A. Heeft men daarmee teveel gezegd?

De P.v.d.A. en Gods Woord

De P.v.d.A. is een partij van het democratisch socialisme. De gemeenschappelijke basis van deze partij is niet een levensbeschouwing (althans dat zegt men), maar een maatschappijvisie. Humanisme en Evangelie hebben gelijke rechten.

Daarmee wordt echter het Evangelie gedegradeerd tot een van de vele levensbeschouwingen en wordt dus het unieke van Gods Woord ontkend.

De praktijk is dan ook, dat de humanistische beschouwingen prevaleren.

Men lette b.v. op de socialistische beschouwing over de vrijheid van de mens. Die vrijheid wordt zuiver materieel gezien, vrij van zorg en nood, vrij van geldzorgen, geen risico's bij ziekte, werkloosheid enz. Van Evangelische vrijheid, staan in de door Christus herstelde verhoudingen, heeft men geen weet.

Religie en politiek zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Daar is nog nooit een maatschappijvisie tot heerschappij gekomen, die de grondslag niet vond in een religieuze beschouwing.

En dat geldt ook voor de P.v.d.A. Maar dat is in dit geval niet een christelijke beschouwing.

Een geref. predikant zal het Evangelie moeten verkondigen als het Woord van God, dat zeggenschap

MEDEDELING VAN HET BESTUUR

Met genoeg introduceren wij ds W. G. Rietkerk te Eck en Wiel als nieuw lid van het redactieteam. Hij gaat hiermee de plaats innemen van ds H. Smit, die enige tijd geleden zijn redaktiewerk voor „Opbouw” heeft moeten staken.

Ds Rietkerk is in onze Opbouwing kring geen onbekende. Wij kennen hem ondermeer als inleider op onze jaarvergadering in 1977.

Wij heten ds Rietkerk van harte welkom als redakteur en hopen dat hij met voldoening deze nieuwe taak mag verrichten. Wij wensen dat ook zijn redactionele arbeid mag strekken tot opbouw van de gemeente van onze Heer.

Het Bestuur

J. MEULINK — ENSCHEDE

Predikant en politiek

Hoe het vroeger was

Voor de oorlog was het bijna vanzelfsprekend, dat een gereformeerd predikant lid was van de A.R.P. Hoogstens werd geduld, dat een enkeling zich wat meer met de C.H.U. verwant voelde. Stemmen op de S.D.A.P. of de Liberale Staatspartij was taboe.

In de dertiger jaren sloten zich echter verscheiden gereformeerden aan bij de N.S.B. of de C.D.U. De synode van Amsterdam van 1936 sprak daarop zijn afkeuring uit over het lidmaatschap van de N.S.B. Eenzelfde lot trof de C.D.U., die toch het „christelijk” in haar naam had staan. Voor predikanten, die deze richtingen toegedaan waren, was uiteraard geen plaats op de kansel van een gereformeerde kerk.

In de Vrijgemaakte kerken is deze traditie in zekere zin voortgezet.

Na het congres van Amersfoort in 1948 werd het zo langzamerhand vanzelfsprekend gevonden, dat de predikanten het G.P.V. waren toegedaan. Zij, die dat niet waren werden eerst beschouwd als „achterblijvers” en later als „niet goed vrijgemaakten”.

Gelukkelijk zijn we in de „buitenverbandse” kerken verlost van de officiële plicht, dat de predikant lid moet zijn van een bepaalde politieke partij.

Betekent dat nu, dat een predikant

helemaal vrij moet zijn in zijn politieke keus en b.v. ook lid kan zijn van de P.v.d.A. of de V.V.D.?

Dordrecht

Onlangs heeft de (syn.) gereformeerde kerk te Dordrecht een predikant niet beroepen, omdat deze lid was van de P.v.d.A. Het is begrijpelijk, dat het passeren van een socialistische predikant opzien verwekte. Immers, het is bekend, dat in de gereformeerde kerken verscheiden predikanten lid zijn van een niet-christelijke partij, zoals de P.v.d.A.

Het lijkt me nuttig eens na te gaan welke argumenten gebruikt werden om te verdedigen, dat een gereformeerd predikant lid van de P.v.d.A. kan zijn. Daarbij ga ik voorbij aan omstandigheden, die alleen voor de (syn.) gereformeerde kerken relevant zijn, zoals synode-uitspraken, die in het verleden gedaan zijn en ook het feit, dat deze kerken een modaliteitenkerk geworden zijn.

Bezorgde theologen

Naar aanleiding van het gebeuren in Dordrecht heeft een groot aantal theologen per advertentie bezorgdheid uitgesproken over de binnen de gereformeerde kerken te constateren tendens de uitoefening van de dienst

heeft in heel ons leven en in elke levensverhouding. Hij zal moeten zeggen, dat Jezus Christus alle macht heeft in de hemel en op de aarde. Komt hij daar als lid van de P.v.d.A. niet mee in moeilijkheden? Immers in de P.v.d.A. heeft de menselijke ervaring gelijke rechten.

Als predikant zal hij moeten verkondigen, dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt en zij een wreekster is tot straf van hem, die kwaad doet. Immers de overheid is Gods dienares, die haar macht van Boven heeft.

Dit is toch niet te rijmen met de overheidsbeschouwing van de P.v.d.A. Als predikant moet hij zeggen, dat de ellende primair zit in het zondige menselijke hart. Als partijlid zal hij als de eerst schuldige de menselijke structuren moeten aanwijzen en daarbij de mens het vermogen moeten toekennen op aarde een heilstaat op te richten.

Deze verschillende uitgangspunten hebben uiteraard hun uitwerking in de praktische politiek. Men denke slechts aan de onderwijspolitiek, waarbij de P.v.d.A. geen notie blijkt te hebben van het „doen opvoeden” in de christelijke leer.

Bij de eerbied voor het menselijk leven is het niet anders.

Wanneer een predikant oprecht socialist is, zal dat ongetwijfeld invloed uitoefenen op zijn preken en andere ambtelijke arbeid. Zal zijn politieke visie er niet toe leiden, dat er een aards, illusionair evangelie wordt gebracht, dat niets heeft te maken met het Evangelie van het Koninkrijk der Hemelen?

(vervolg op pag. 142)

D. W. L. MILO — DALMALLY

Gereformeerd Kerkboek?

de gezangen

n.a.v. Geref. Kerkboek
i.o.v. G.S. Kampen-75

Zullen we nu maar eens terugkeren naar het GKb? Want daar is nog veel van te zeggen, waar we ons voordeel mee kunnen doen. Over de „Enige Gezangen” schrijven we een andere keer wel eens: óók een stukje kerkhistorie. Genoeg zij, dat Calvijn in zijn eerste bundel (1539) al 3 gezangen aan zijn 18 psalmen toevoegde. Hij noemde de bundel „Enige Psalmen en Gezangen”. Ook de definitieve bundel bevatte enkele gezangen: de Tien Geboden en de Lofzang van Simeon. Pierre Pidoux somt uit diverse bundels zelfs niet minder dan 15 op. Datheen voegde (1566) acht gezangen toe, waaronder enkele van hemzelf en een Credo in tweevoud. Het laatste, een berijming van Jan Utenhove, was een toegift. Hier ligt de oorsprong van het meervoudig Credo, onthoudt u dat? Ook in Datheen's herdruk van 1737 komen zijn 8 gezangen voor, vermeerderd met de Avondzang.

In de Statenberijming-1773 kwamen we op 11 gezangen, nu aangeduid als „Enige Gezangen”, kennelijk naar Calvijn. Toegevoegd waren de Morgen-zang en 2 tafelgebeden. In Middelburg-1933 kwamen we op 29 gezangen: de 2 tafelgebeden vervielen, waren trouwens geen kerkliederen, en 20 werden toegevoegd. En in het nu besproken GKb zijn 4 liederen daaruit vervallen, 11 er aan toegevoegd. Laten we die kleine bundel nu eens bezien.

—o—

Aan de 4 vervallen liederen ging niet veel verloren: het zijn de oude nummers:

- 12 O hoofd, bedekt
- 13 Is dat mijn koning?
- 14 Jezus, uw verzoenend sterven
- 21 Kom, Schepper, Geest,

In 12 en 13 werd, zoals wijlen ds G. Visser wel eens zei, het crucifix aangebeden, in 14 de tweede persoon en in 21 de derde persoon van de Drie-eenheid. Naar zeer oude en ik geloof zeer wijze kerkelijke uitspraak is het goed te bidden tot Onze Vader, daarbij een beroep doende op Gods Zoon, vertrouwende op het werk van Gods Geest. Volgens deze norm mogen we ons afvragen, of de 4 verloren geraakte nummers wel kerkliederen kunnen heten.

Een andere vraag is, of hier geen positieve reformatie op zijn plaats ware geweest. Ds Bernard Smilde¹⁾ wijst voor 21 op de goede vertaling van het duizend jaar oude Veni Creator door Schulte Nordholt (Liedboek nr. 237). Ook vraagt hij of voor 12 en 13, met hun internationale melodie, de door zijn eenvoud aansprekende nieuwe versie van dezelfde dichter geen soulaas bood? (Zie Liedboek nr. 183). Wij geven die vragen ter overweging door, zonder vooralsnog Smilde bij te vallen. En welke 11 nieuwe liederen zijn nu toegevoegd? Dat zijn de nieuwe nummers:

- 12 Dit is de dag
- 22 De dag van onze Vorst
- 25 God in den Hoog' alleen
- 26 Ere zij aan God de Vader —
- 31 Dankt, dankt nu allen God,

alle vijf uit ... het Liedboek voor de Kerken-1973! En voorts:

- 13 Jezus, leven van mijn leven
- 14 Ontsluit o Heer
- 23 Wij knielen voor uw zetel neer

overgenomen uit ds H. Hasper's tweede uitgave van Liederen, 1959, alsmede:

- 28 Getrouw is God, zijn plannen falen niet

uit diens eerste bundel Liederen, 1935. Voorts:

- 20 Nu triomfeert de zoon van God

uit het Ev. Lutherse Gezangboek, 1954. En eindelijk:

- 29 De kerk van alle tijden

uit de Honderdnegentien Gezangen van de (syn.) Geref. Kerken in Ndl.-1962.

Wat is die aanwinst waard? Bij de beoordeling van tekst en melodie willen we eerst aan ds B. Smilde het woord geven. Deze „registreerde”, „dat bij enkele gezangen een of meer strofen zijn weggelaten” (zo bij 16: het „dwaalziek hart” en „de bange nacht des vertwijfels”) „waarbij overigens de hele tekst

van het lied aanzienlijk is herzien en enorm verbeterd”. Hij meent dat „het gebruik van verouderde taal en beelden de deputaten tot deze m.i. wijze besluiten heeft gebracht”. Ook twijfelt hij niet „of deze 11 nieuwe maar algemeen bekende christelijke liederen zullen in de vrijgemaakte kerken spoedig ingezongen en gemeengoed geworden zijn”.

„Maar een vraag, die velen binnen en buiten de vrijgemaakte kerken zal bezig houden, is ongetwijfeld deze: *is dat nu de hele oogst?* Waren er dan in de schat van verleden en heden van de christelijke kerk niet meer liederen te vinden, die waardig bevonden konden worden om de gemeente van vandaag op de lippen te leggen, als resonans op het heil dat in Christus is geopenbaard?”

—o—

Hoe staat het met de *teksten* van de gezangenbundel?

Als we de leeftijden der gezangen vluchtig nalopen, dan zijn de liederen 20, 22, 25, 26, 29, 30 en 31 jonger dan 25 jaar. Zes ervan zijn van Jan Wit, W. Barnard, prof. P. Boendermaker, ds P. D. Kuiper en prof. dr H. J. Schilder.

Maar de liederen 13, 14 en 23 zijn thans reeds ouder dan 50 jaar. Dat hóeft niet oud te zijn — maar in het totaal van dit boekje gaat de ouderdom (van tekst, taalgebruik, beelden en achtergronden) een bedenkelijke rol spelen. Want niet minder dan negen liederen (en wel 10, 15, 17, 18, 19, 21, 24, 28 en 33) zijn ouder dan 100 jaar; niet minder dan zes liederen (nrs 11, 12, 32, 34, 35 en 36) zijn ouder dan 150 jaar; niet minder dan acht liederen (nrs 1 t/m 6, 16 en 27) zijn ouder dan 200 jaar; en niet minder dan drie liederen (7, 8, 9) zijn ouder dan 300 jaar. We weerstonden de neiging om naar de wijze der computers curieuselijk te onderzoeken, wat de gemiddelde leeftijd van dit stokoude boekje bij het verschijnen precies is — maar vragen ons verbijsterd af: wat bezielde deze deputaten? Wat bezielt deze kerken? Menen zij, dat de kerkelijke jeugd met dit antiek kan worden opgezadeld tegen de komende zware tijden? Dat er iemand door getrokken zal worden tot het Evangelie? Of dat één goede vertaling en berijming van een binnenvetbandse hoogleraar deze bundel gereformeerd maakt?

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

JEREMIA 27 : 1-15

Hoe stierf Jojakim ?

Op welke manier koning Jojakim aan zijn eind gekomen is, wordt uit de bijbelse gegevens niet helemaal duidelijk. Jeremia had aangaande hem geprofeteerd, dat hij buiten de poorten van Jeruzalem neergegoot zou worden en een ezelsbegrafenis zou krijgen (22 : 19). Zijn lijk zou daar liggen in de hitte van de dag en de kou van de nacht (36 : 30). Maar in 2 Kron. 36 : 6 wordt verteld, dat Nebukadnezar hem boeide met twee koperen ketenen om hem naar Babel te brengen. En in 2 Kon. 24 staat simpel dat Jojakim bij zijn vaderen te ruste ging.

Er zijn twee mogelijkheden om deze gegevens te combineren. De eerste mogelijkheid ziet er als volgt uit: tijdens zijn regering is Jojakim eens als gevangene naar Babel gevoerd (vgl. Dan. 1 : 1, 2; in het derde jaar moet zijn: in het zesde jaar). Kort daarna werd hij weer vrijgelaten en was hij drie jaar lang onderworpen aan Nebukadnezar (vgl. 2 Kon. 24 : 1). Toen hij daarna toch weer tegen Babel in

opstand kwam, verscheen Nebukadnezar opnieuw met een leger. Maar voordat het beleg daadwerkelijk om Jeruzalem geslagen werd, werd Jojakim het slachtoffer van een paleis-revolutie en buiten de muren van de stad neergeslagen in een poging zo de wraak van de Babyloniërs af te weren.

De andere mogelijkheid zoekt de oplossing niet in een tussentijdse gevangenschap van Jojakim, maar geeft het volgende beeld: voordat de hoofdmacht van de babylonische straf-expeditie in Juda arriveerde, was de voorhoede ervan, samen met eenheden van de Arameërs, Moabieten en Ammonieten (2 Kon. 24 : 2), al actief. Jojakim denkt het met hen nog op een accoordje te kunnen gooien, maar hij wordt gevangen genomen en geboeid weggevoerd om naar Babel gebracht te worden. Onderweg sterft hij echter. En dan wordt hij onbegraaven aan de kant van de weg achtergelaten.

Hoe dat zij, in ieder geval sterft Jojakim. En Jojachin, zijn achttienjarige zoon, wordt koning, terwijl de hoofdmacht van het babylonische leger op weg is naar Jeruzalem.

Snelle veranderingen

Jojachin stond heel sterk onder invloed van zijn moeder Nehusta. Wat zijn houding tegenover de HERE betreft, volgde hij de voetstappen van zijn vader (2 Kon. 24 : 9). In Jer. 22 : 24 v.v. profeteerde Jeremia dan ook, dat hij met zijn moeder zou worden

¹⁾ Organist & Eredienst, Jan. 1978.

Bijna 50 jaar geleden toonde ds K. Schilder het gereformeerde volk aan: dat een psalmberijming als van Ghijsen, Voet en Laus Deo vandaag geen schijn van kans op invoering zou krijgen. Nu we zo ver zijn, dat zelfs de achterhoede hiervan overtuigd raakt, durven deputaten de berijmde gezangen van Ghijsen, Voet en Laus Deo te handhaven? En dwingend op te leggen? Met bewuste verwerping van de moderne berijming van diezelfde gezangen, welke Het Liedboek ons biedt?

—o—

Hoe staat het met de *muzieknotatie* van deze gezangenbundel?

We willen deputaten niet onnodig hard vallen en laten eerst weer een objectieve buitenstaander aan het woord. Bernard Smilde zegt dan: de muzieknotatie is „in een woord *slecht*. Allereerst heeft men bronvermeldingen uit het Liedboek overgenomen bij geheel afwijkende notaties. Zo stamt

de notatie van Gz 3 (Lofzang van Zacharias) in deze vorm niet uit Straatsburg, die van Gz 9 (Avondzang) in deze vorm zeker niet uit Verona, 11de eeuw. Gz 10 kwam zó niet uit de hand van M. Teschner. Gz 12 is zo niet bij Luther te vinden, noch Gz 13 zo bij Wessnitzer.

Wanneer de tekst uit dit Kerkboek niet de oorspronkelijke lezing volgt van de auteur zelf, is dat met een sterretje aangegeven. Waarom dat dan niet bij de muziek gedaan, waar de afwijkingen soms nog groter zijn? Van dit wegen met tweërlei gewicht zegt de Bijbel niet zulke mooie dingen (Spr. 20 : 23).

Heel jammer is, dat men bij Gz 25 (God in den Hoog' alleen) en Gz 31 (Dankt, dankt nu allen God) de fouten uit de notatie van de Hervormde bundel-1938 handhaafde en niet de correctere lezing van het Liedboek overnam. Ik noemde reeds het handhaven van de 18-19e eeuwse notatie van Gz. 30 Een vaste burcht. Hetzelfde is ook gedaan bij Gz. 24 (Ja, de Trooster is gekomen) en Gz 32 (Alle roem is uitgesloten), maar men mag zo'n melodie dan niet zonder meer op naam van Johann Schop zetten. Ronduit verdrietig is, dat voor het bekende gezang 25 ('k Wil u o God

dank betalen) eveneens werd vastgehouden aan de eertijds gangbare versie, terwijl het herstel van de goede lezing toch zo'n stuk plezieriger zingt en veel meer de dankbaarheid van de tekst ten goede komt."

Dat oordeel is niet mals. Maar er ware nog veel meer van te zeggen. Daarvan slechts enkele dingen.

1. Hoe ter wereld kon men vijf liederen uit het Liedboek overnemen, terwijl toch algemeen bekend is, dat de uitgevende Stichting geen selectie toestaat? We hebben het uitgeknobbeld en komen er via

2. Het GKb bevat een lied, overgenomen uit het boekje „119 Gezangen, geen uitgever, zonder jaartal". Een weeskind dus, zonder toezien voogd. Uit dié bundel gebruikte men nr 29 (De kerk van alle tijden). Nu zijn tekst en melodie van dit lied waarlijk de sterkste niet en slechts wijl het om een „nieuwe vertaling" ging, kreeg men met de auteurswet te maken. Dus deed men onderzoek naar het vaderschap en ja, uit het voorwoord bleek duidelijk: dat deze bundel in 1962 is uitgegeven door de (syn.) GK in Ndl. Het was namelijk een overgangsbundeltje, voor die GK bedoeld, om ze in te leiden tot het Liedboek. Dat boekje heeft tot 1973 zijn plicht gedaan en kreeg emeritaat. Het was helemaal geen weeskind. En het is niet correct, als men iets uit een boekje nodig heeft, het aan te duiden met „geen uitgever, zonder jaartal".

3. Want al wilde men liever verzwijgen, dat men profiteerde van het werk van syrodale netinim, via dit boekje kreeg men toegang tot nog vijf andere gezangen, die zowel in het „Weeskind" als in het „Liedboek" voorkomen. Wilde de Interkerkelijke Stichting haar fiat over selectieve overname niet geven — de (syn.) deputaten, waaronder GS-praeses ds P. D. Kuiper met zijn lied 22, blijkbaar wel; voor hen had het boekje afgedaan. Met zo'n positie kan men in de zakenwereld soms een nee in een ja veranderen. Kennelijk is het deputaten op deze wijze gelukt, vijf — en wel betrekkelijk de beste, althans de jongste — vruchten uit de interkerkelijke boomgaard te verzamelen. Bedenklijk is het echter, bij die overname wijzigingen aan te brengen, die niet verantwoord zijn en onverantwoord blijven.

Dan enkele opmerkingen over afzonderlijke gezangen. Volgende week?

draagt dat doorgaans niet bij tot een gevoel van sympathie voor deze overheerser. Maar wanneer hij dan ook nog gaat ingrijpen in het volksleven en familielevens door de talloze mensen uit hun omgeving en familie en kennissenkring weg te halen en in ballingschap te voeren, worden de gevoelens van vijandschap en afkeer en verzet aangewakkerd.

Dat was ook in Jeruzalem het geval. Er leefde een sterke anti-babylonische geest. Er heerste ook bezorgdheid ten aanzien van hen die waren weggevoerd. Hoe zouden ze het maken? Wat zou er met hen gebeuren? Zouden ze het in Babel kunnen bolwerken? Aan welke behandeling werden ze daar blootgesteld?

Men beklagde de ballingen. Ze waren slecht af. En men hoopte dat er gauw een kentering zou komen, zodat de ballingen weer konden terugkeren naar de vertrouwde, veilige haven: Jeruzalem.

Jeremia had vlak na deze wegvoering al aan de inwoners van Jeruzalem laten weten, dat in feite de situatie van de weggevoerden veel beter was dan die van de achtergeblevenen in Jeruzalem (hoofdst. 24). Hij vergeleek toen de weggevoerden met een mand goede vijgen. Van hen zei de HERE: Ik zal hen bouwen en niet afbreken. Maar de achtergeblevenen werden vergeleken met een mand slechte vijgen. En van hen zei de HERE: Ik zal hen overgeven ter mishandeling en ten verderve. Ik zal onder hen het zwaard, de honger en de pest zenden. Maar deze woorden van Jeremia had-

den weinig indruk gemaakt. De haatgevoelens en de geest van verzet tegen de Babyloniërs groeiden. En blijkbaar was dat niet alleen in Jeruzalem het geval, maar ook bij de omwonende volken, zoals Moab en Ammon en Tyrus en Sidon.

In de laatste maanden van Jojakim hadden Moab en Ammon zich nog aan de zijde van Babel geschaard tegen Juda (2 Kon. 24 : 2). Maar bijna vier jaar later hebben ook zij niet zoveel meer op met de Babyloniërs. Er broeit een geest van verzet bij de volkeren. Misschien wordt die nog aangewakkerd door Egypte. Daar is juist een nieuwe Farao aan het bewind gekomen.

In ieder geval komen er, ruim drie jaar nadat Zedekia aan de regering gekomen is, gezantschappen uit Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon in Jeruzalem. En er wordt druk geconfronteerd.

In de huizen en straten van Jeruzalem is dat onderwerp van gesprek. Zou het tot een bondgenootschap tegen Babel komen? De algemene gedachte is wel, dat het mogelijk moet zijn Babel te trotseren en te weerstaan, als alle volken de handen in elkaar slaan en als Egypte hulp wil bieden. Er hangt een sfeer van verwachting en nieuwe hoop in de lucht.

Demonstratie

En dan loopt daar ineens Jeremia door de straten van Jeruzalem. Niet op de manier zoals hij dat altijd deed, maar op een heel bijzondere manier,

nl. met een juk, zoals ossen dat dragen bij het ploegen, om zijn nek. Jeremia demonstreert.

Daar weten wij in onze tijd ook van mee te praten. Demonstraties zijn aan de orde van de dag. Op mijn netvlies bewaar ik nog het beeld van een aantal mensen, dat zich met kettingen aan de spijlen van het hek voor een ambassade had vastgeketend als protest tegen een of andere vorm van onderdrukking. Dat beeld is blijven haken, omdat het geen alledaagse manier van demonstreren was. Maar helemaal origineel was het toch ook weer niet, want Jeremia gebruikt hetzelfde idee. Zoals die kettingen een symbool van onderdrukking waren, was Jeremia's juk dat ook. En ook Jeremia gaat ermee naar ambassades: die van Edom en Moab en Ammon en Tyrus en Sidon. En hij gaat ook naar het koninklijk paleis. Jeremia duikt in de politiek.

Zie je nu wel, dat je daar niet onderuit kunt, zeggen velen vandaag. Kerk en politiek is een combinatie waaraan niet te ontkomen valt. Politiek hoort op de kansel thuis. De kerk moet concrete politieke uitspraken doen tegen onderdrukking. Ze moet de straat op om te demonstreren in een duidelijke politieke positiekeuze. Kijk maar naar Jeremia!

Geest van verzet

Wanneer je schatting moet opbrengen aan een vreemde overheerser,

Vervolg van pag. 139

Predikant en politiek

Een doorbraakmotief

De schrijvers voeren verder aan, dat een predikant blijkbaar wel lid mag zijn van het C.D.A. Dit is voor hen onbegrijpelijk, omdat C.D.A. en P.v.d.A. op menig punt eenzelfde beleid voorstaan en tot eenzelfde regeringsprogramma konden komen. Waarom zou een predikant dan ook geen lid van de P.v.d.A. kunnen zijn?

Als dit argument juist is, mag een predikant in hun visie dus ook lid zijn van de V.V.D.

Maar het lijkt me een weinig doorzacht argument.

Het feit, dat men vanuit verschillende levensbeschouwingen toch tot zelfde beleidspunten kan komen, is toch geen argument om niet-christelijke partijen aanvaardbaar te verklaren.

Daar alle materiaalbewerking, om prof. K. Schilder nu eens te citeren, de goede en de kwade, aan de aard, de structuur, de wetten van het materiaal gebonden is, daar zal de arbeidsvrucht van de gelovige met die van de ongelovige toch altijd veel gelijkenis vertonen. En God heeft de menselijke zonde in haar loop gestuit.

Maar daarmee is men nog niet een politieke gemeenschap geworden.

Wat de schrijvers hier aanvoeren is een typisch doorbraakmotief.

Een christelijke partij eis van Gods woord

Een van de schrijvers, drs Montsma, gaf in een interview in Trouw ervan blijk, dat hij in elk geval niet ver van de doorbraakvisie afstaat.

De christelijke partij ziet hij meer als een zaak van traditie. Het standpunt van Kuyper, dat er geen politiek-maatschappelijke neutraliteit bestaat, trekt hij in twijfel. De gedachte van de antithese wijst hij af. Indertijd dacht men, dat je zo iets als christelijk onderwijs niet aan liberalen en socialisten kunt overlaten. Maar dat is allemaal voorbij.

Voor christelijke politiek, zo meent hij, behoeft je vaak helemaal niet bij de christelijke partijen te zijn.

Het zijn allemaal de bekende argumenten van hen, die naar de P.v.d.A. zijn doorgebroken. Hij verklaarde dan ook zelf met pijn op het C.D.A. te hebben gestemd. Het is duidelijk, dat de P.v.d.A. voor hem een mogelijk (redelijk?) alternatief is.

Van veel inzicht in de ontwikkeling der christelijke partijen geeft zijn beschouwing geen blijk.

Het is inderdaad niet zo, dat christelijke partij-organisatie altijd en overal geboden is. In Nederland heeft de voortgaande ontkerstening van het openbare leven echter genoodzaakt tot een aparte christelijke partij. Met na-

me de schoolstrijd was een van de signalen daartoe. Helaas is die secularisatie sindsdien nog veel verder voortgeschreden. Daar is geen enkele reden om thans de christelijke organisatie prijs te geven. Integendeel deze secularisatie dwingt de christenen nog meer dan vroeger door de christelijke organisatie de beslissende tegenstelling in het leven te accentueren.

De strijd tegen de zogenaamde neutraliteit, die poogt de godsdienstige bestemming van het leven uit te schakelen is actueler dan ooit.

We kunnen ze in deze tijd in Nederland niet missen om onze roeping, God overal te dienen, te kunnen vervullen.

Inderdaad blijven de christelijke partijen vaak beneden de maat. Dat geldt niet slechts voor partijen, maar ook voor de christenen zelf. Slechts op zeer gebrekkige wijze beleven wij de gehoorzaamheid aan God en Zijn Zoon Jezus Christus. Vaak ook heb-

ben wij de neiging ons aan te passen en ons te veel in de richting van compromissen te bewegen.

De grond voor christelijke partij-organisatie is dan ook waarlijk niet het succes dat men geboekt heeft. Voor enige triomfantelijkheid is geen enkele reden. Maar onze roeping blijft.

Zouden we niet beter, in plaats van de christelijke politieke partij als verouderd te verwerpen, dankbaar zijn, dat ons in Nederland de mogelijkheid gegeven wordt dit te doen samen met hen, die met ons vanuit het Evangelie politiek willen bedrijven?

Ik kan daarom de bezorgdheid van de theologen niet delen.

Integendeel, het lijkt me een goede zaak, dat de gereformeerde kerk van Dordrecht in alle openheid heeft uitgesproken, dat ze geen predikant wenst, die lid is van de P.v.d.A.

Een socialistisch predikant op een gereformeerde kansel?

Neen.

C. VEENHOF — KAMPEN

Rondom de „neutronenbom”

In het „Centraal Weekblad”, het meest gelezen blad in de (synodaal) Gereformeerde Kerken, werd een m.i. zeer belangrijk artikel geplaatst over wat er in ons landje zoal over en rondom de neutronenbom wordt gezegd en gedaan. Het is van een hoofddofficier van de Koninklijke Luchtmacht — P. J. Terpstra — die ook nog een tijd lang bij het hoofdkwartier van de NAVO heeft gediend en dus weet waarover hij schrijft.

Hij plaatste boven zijn artikel als opschrift: „De waarheid, de gehele waarheid en niets dan de waarheid”. En zijn artikel wordt getypeerd als: „Een bijdrage, een commentaar en kritiek inzake de standpuntbepaling door vele christenen inzake de neutronenbom, de nuclearisatie en vrede”.

Hier volgt het artikel:

Met interesse, doch ook met zorg en verbijstering heb ik de laatste weken de discussies in parlement en synode gevolgd inzake de invoering van de neutronenbom. Met interesse omdat schrijver dezes hoofddofficier der Kon. Luchtmacht relatief recent jaren heeft gediend bij het Hoofdkwartier van de NAVO en derhalve — alsmede door eerdere opleidingen — goed bekend is met de nucleaire wapenmogelijkheden.

Met zorg omdat de emoties — hoe begrijpelijk ook — zulk een grote rol spelen in het bepalen van een standpunt. Emoties zijn veelal slechte raadgevers en vertroebelen vaak een rationele benadering.

Met verbijstering door de halve waarheden van de motiveringen, waarmede leken — die zich dan nog experts wanen — hun ingenomen standpunt verdedigen; halve waarheden, die dicht bij gehele leugens komen.

Ook met verbijstering omdat men blijkbaar geen experts wenst om de nodige toelichting te geven, voor zover zulks mogelijk is; eveneens met verbijstering omdat men ter synode zo weinig aandacht besteedde aan de

groep van Christenberoepsmilitairen, die door de standpuntbepaling van de Kerkelijke leiding in de knel dreigt te komen tussen de mogelijke wettelijke opdrachten in oorlogstijd m.b.t. het gebruik van nucleaire wapens en het geweten, omdat de Kerk het gebruik veroordeelt.

Is aan dit probleem voldoende aandacht besteed in intern beraad, alvorens tot de stellingname werd overgegaan?

Nu ds Kwast in een tweetal artikelen in het Centraal Weekblad voorzichtig een vraagteken stelt bij het 'neen' tegen invoering van de neutronenbom, meen ik dat het nodig is die artikelen aan te vullen met die gegevens, die mede van invloed zijn bij het bepalen van het standpunt. Onverbloemd wordt de situatie belicht; geen prettige lectuur, doch onontkoombaar.

Een struisvogel-politiek past niet bij deze zeer ernstige materie.

Het wapen

Bij het bommentapijt op Hamburg, gelegd door meer dan 1000 bommenwerpers, werden circa 42.000 mensen

gedood, deels als gevolg van de ontstane vuurstorm. Over het algemeen was er instemming in Nederland, want het trof een vijand.

De 6000 kg wegende A-bom op Japan van 20 KT was ca. 20 maal zo krachtig als de bommenregen op Hamburg. Iets minder instemming, want deze vijand raakte Nederland minder direct.

De A-bom veroorzaakt:

- verblindende, tijdelijk of permanent;
- verbranding van de huid;
- de alpha-, beta- en gammastraling; terwijl, afhankelijk van het gebruik en de hoogte van explosie nog kunnen ontstaan:
- een radio-actieve neerslag over honderden km's, waarbij de neerslag fungeert als stralingsbronnen;
- bij explosie in zee: een radio-actieve regenval en mist.

Door de ontwikkelingen kan de kracht van de bom op Japan nu verpakt worden in een bom of een granaat van ± 120 kg en een afmeting van nog geen 30 cm lang en breed.

Verdere ontwikkelingen brachten de H-bom, gevolgd door de Cobaltbom. Van de Sowjet-Unie is bekend dat aldaar enige jaren geleden een H-bom van 45 MT (45.000 KT) werd beproefd.

De neutronen-bom, waarvan de V.S. de geheimen niet bekend geeft; heeft de werking van een A-bom met te verwaarlozen effecten als hiervoor onder a, b en c genoemd. De straling is gehandhaafd. Gelet op de verscheidenheid van sterktes in A-bommen, kan men dus niet stellen dat de straling van het neutronen-wapen meer intensief is, zoals ds Kwast in zijn artikel stelt.

Lanceermogelijkheden

Nu deze wapenen met handhaving van de kracht, veel kleiner in afmeting en gewicht zijn geworden, is het transport naar de plaats van explosie relatief eenvoudig geworden. Nucleaire wapens kunnen gelanceerd en getransporteerd worden middels vliegtuigen, kanonnen, raketten en kunstmanen.

Er zijn raketten, die tot 10 nucleaire wapens tegelijk kunnen transporteren en met een hoge mate van nauwkeurigheid neerkomen op 10 verschillende steden.

Het is mogelijk nucleaire wapens gedurende jaren op te slaan in kunstmanen in de ruimte en deze kunstmanen te laten stil staan boven steden.

Indien men dan nog bedenkt, dat er biologische en chemische strijdmiddelen zijn en dat de tijd niet ver meer zal zijn dat stralingswapens, (zoals laser-stralen) en afstandsbediende wapens (door middel van de bedieningsmogelijkheden in gebruik bij kunstmanen) zullen worden ingevoerd, dan is een algemeen overzicht voor het doel van dit artikel compleet.

Waar het om gaat

De NAVO wordt geconfronteerd met een steeds grotere kracht van het Oostblok. Reeds tientallen jaren besteedt de S.U. tussen de 10 en 15

procent van het bruto nationaal inkomen aan defensie, nog afgezien van de voor de defensie bedoelde gelden die onder een ander hoofd in de nationale begroting voorkomen.

De NAVO-landen besteden veel minder; de V.S. 5,9%, Nederland 3,5%. Daardoor is er een groot overwicht van het Oostblok over de NAVO ontstaan in conventionele strijdmiddelen t.w. in vliegtuigen 10.100 tegen 7738, pantseroervoertuigen 56.400 tegen 22.721. V.w.b. de zee strijdkrachten heeft de S.U. reeds een voorsprong in onderzeeboten en is de S.U. druk bezig de achterstand op andere zee strijdkrachten in te lopen.

Dit laatste is des te meer van betekenis door de uitbreiding van de invloedssfeer, waardoor het Oostblok zich langzaam maar zeker maakt van strategische steunpunten (Cuba, Angola, Eritrea).

Het wordt algemeen aangenomen dat met de uitschakeling van alle nucleaire wapenen, de Oostblok-legers West-Europa binnen de kortst mogelijke tijd zullen bezetten. Deze opvatting is gebaseerd op de houding van de S.U. tijdens de Tsjecho-Slowaakse poging om zich een zekere mate van vrijheid te verschaffen, op de nu al jaren voortsukkkelende onderhandelingen over de Wederzijdse Gebalanceerde Vermindering van Strijdkrachten (MBFR) te Wenen, waarbij de S.U. alle welwillendheid toont om de voorstellen van het Westen te accepteren, maar dan wel zonder inspecties van Westelijke waarnemers op het eigen grondgebied, op de wetenschap dat de S.U. zich niet houdt aan de geest van de SALT-I overeenkomst, alsmede op de houding van de S.U. tijdens de recent gehouden conferentie over de rechten van de mens.

De mening van sommigen dat de bewapening van de S.U. is gericht tegen China, is onvoldoende gefundeerd en in strijd met de grote vloot-uitbreiding; eveneens wordt door de voorstanders van een dénucleaire zone van de Russische grent tot de Atlantische Oceaan — (wat dat dan ook, gelet op de lanceermogelijkheden, moge betekenen) — voorbijgegaan aan de bezwaren van te houden inspecties en geen rekening gehouden met de bewezen onbetrouwbaarheid van dictatoriale mogelijkheden.

Het zal de lezer duidelijk zijn, dat het niet gaat om een neutronenbom als wapen in de NAVO in te voeren; het gaat er om of men de totale nucleaire bewapening wil afschaffen, in de hoop dat het Oostblok zulks ook zal doen. Dit is een utopie. Zolang China geen gecontroleerde afstand doet van nucleaire wapens, zal ook de S.U. geen afstand doen, al dan niet gecontroleerd.

De keuze

Is het Westen bereid afstand te doen van alle nucleaire wapens, zelfs indien dit met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid betekent een bezetting van het Westen? Wordt daarmee bereikt dat geen andere en wellicht nog ergere wapens worden ontwikkeld?

Of: welke prijs zijn wij nog bereid te betalen voor onze vrijheid?

De consequenties van de keuze

Een eenzijdige afschaffing van nucleaire wapens betekent een onmiddellijke verstoring van het machts-evenwicht en naar alle waarschijnlijkheid de bezetting van West-Europa en de invoering van een communistische politiestaat.

Het betekent ook een afschaffing van de vrije meningsuiting, de beperking en uiteindelijke afschaffing van godsdienstoefeningen, de afschaffing van een vrij christelijk onderwijs, een beëindiging van de welvaart door de gedwongen levering van producten aan de S.U. tegen door de bezetter vastgestelde prijzen, een verplichte Nederlandse bijdrage in geld (en meer dan 3,6%) en personeel in de communistische strijdkrachten.

Indien het Westen dan toch vrij wil blijven, is Nederland dan bereid, met de andere landen, indien die althans ook de nucleaire bewapening willen afschaffen, over te gaan op een groot beroepsleger en uitgaven tot 15 à 20% van het Bruto-Nationale Inkomen, om de ontstane achterstand in te halen in conventionele strijdkrachten? Dit betekent tevens een duidelijke achteruitgang in welvaart.

De Synode heeft zich uitgesproken tegen de invoering van de neutronenbom omdat deze - volgens ds Kwast -

- a. beneden het ethisch peil is en
- b. de commandant te velde zal verleiden tot eerdere gebruikmaking van het wapen.

Deze motieven roepen een aantal vragen op.

1. Wie bepaalt en op welke gronden en met gebruikmaking van welke normen het gehanteerde ethische peil?
2. Waarom is het neutronenwapen wel en alle andere wapens (incl. het bombardement op Hamburg) niet beneden peil?
3. Is het peil stabiel of wordt het verzet wanneer het vijand of vriend betreft?
4. Is het niet hoogst merkwaardig, dat de stormen van kritiek achterwege bleven, toen het even erge of wellicht ergere wapens betrof die beide zijden hadden? Waarom de storm en nationale opwinding (waarbij de leiders de demagogie zeer dicht naderden), als het een wapen betreft dat het Oostblok niet heeft?

De motivering dat de commandant te velde het wapen eerder zal gebruiken, nu het niet die verwoestende uitwerking heeft, is niet houdbaar, indien men de dwingende veiligheidsvoorschriften bestudeert, die de opslag en het gebruik van kernwapens regelen.

Zoals reeds eerder is gesteld, ligt het nu op de weg van de Synode aan te geven hoe de Christen-beroepsmilitair zal moeten handelen nu hij, eensdeels door zijn wettelijke verplichtingen, anderzijds door de uitspraak van de Synode, in een gewetensconflict dreigt te geraken.

Conclusie

Wanneer u, lezer, nu denkt dat de schrijver van dit artikel een voorstander is van het gebruik van nucleaire wapens, dan vergist u zich deers. Het is bekend dat vele beroepsmilitairen al jaren zich afvragen, hoe het gebruik van kernwapens te verklaren vanuit de Bijbel en zijn destijds afgelegde eed van gehoorzaamheid aan de door God aangestelde regering. Het is mede hierom dat dit artikel is gecreëerd.

Tot zover dit artikel. Ik zou daarbij een aantal opmerkingen willen plaatsen:

1. De schrijver wijst er op dat de Sowjet-Unie tussen de 10 en 15% van het bruto nationaal inkomen aan defensie besteedt, nog afgezien van de voor de defensie bedoelde gelden die onder een ander hoofd in de nationale begroting voorkomen. John Baron schrijft in zijn onthutsende boek: *KGB, werkwijze, organisatie en machtsbereik van de Russische Geheime Dienst*, p. 114: „Premier Kosygin heeft verklaard dat de Sowjet-Unie in 1972 haar geringste economische groei in tien jaar doormaakte. Intussen blijft zij volgens de atoom-fysicus Andrej Sacharov veertig procent van haar nationaal inkomen uitgeven aan bewapening, een veel groter deel dan enige Westerse natie.” En in een noot voegt Baron aan deze mededeling nog dit toe: „Twee sowjet-economen zijn reeds een uitgebreide analyse van niet geheime statistieken tot de slotsom gekomen dat de Sowjet-Unie in 1969 tussen de veertig en vijftig procent heeft uitgegeven aan bewapening.” Daarbij bedenke men dat volgens een onlangs gepubliceerd overzicht van de „inkomens” van de militairen die van Nederland de hoogst betaalde waren en de russische precies 1/30 deel ontvangen van wat hun nederlandse collega's toucheren: f 20,— tegenover f 600,— per maand!

2. Het is een essentieel element van de communistische ideologie dat ze internationaal is en dat daarom de communistische staten moeten streven naar een wereldrevolutie. Tientallen malen heeft Lenin dat in zijn werken verzekerd. En die wereldrevolutie mag en moet met alle middelen worden gerealiseerd. Ook door middel van oorlogen — „burgeroorlogen”, „bevrijdingsoorlogen”, oorlogen tussen communistische en niet-communistische staten. De communisten aanvaarden van ganser harte de stelling van de architect van het pruisische militarisme. Van Clausewitz, dat een oorlog niets anders is dan het voortzetten van een politiek met andere middelen, namelijk wapenen. Lenin citeert Von Clausewitz, die hij grondig bestudeerde, steeds met algehele instemming.

3. Zijn ideeën over de noodzaak, de onvermijdelijkheid en de aard van de oorlogen van de communistische staten tegen de „kapitalistische” zette

Lenin in onderscheidene studies uiteen.

In zijn „*Het militaire program van de proletarische revolutie*” schrijft hij: „Niet eerder dan nadat wij de bourgeoisie in de gehele wereld en niet uitsluitend in één land hebben ten val gebracht, volkomen overwonnen en onteigend, zullen oorlogen onmogelijk worden. En het is wetenschappelijk volkomen onjuist — en zeker niet revolutionair — indien we juist het belangrijkste, het breken van de weerstand van de bourgeoisie, het moeilijkste, dat wat tijdens de overgang van het socialisme de grootste strijd eist, uit de weg gaan en verdoezelen.

Honend gaat Lenin dan zo verder: „sociale” geestelijken en opportunisten zijn gaarne bereid over het toekomstige vreedzame socialisme te dromen, maar zij onderscheiden zich juist van de revolutionaire sociaal-democraten doordat zij niets willen weten van de klasse-oorlogen, die deze schone toekomst tot werkelijkheid maken...”

4. Theoretisch, aldus Lenin, zou het volkomen fout zijn „te vergeten dat iedere oorlog slechts is een voortzetting van de politiek met andere middelen.” (Dit is de fundamentele stelling van Von Clausewitz! - C.V.); de huidige imperialistische oorlog is een voortzetting van de imperialistische politiek van twee groepen mogendheden en deze politiek ontstond en werd gevoerd door de in het imperialistische tijdperk bestaande verhoudingen in hun geheel.

Maar datzelfde tijdperk zal noodzakelijkerwijs de politiek van strijd tegen nationale onderdrukking en van strijd van het proletariaat tegen de bourgeoisie doen ontstaan en dienengevolge ook de mogelijkheid en onvermijdelijkheid: ten eerste van revolutionaire opstanden en oorlogen; ten tweede van oorlogen en opstanden van het proletariaat tegen de bourgeoisie; ten derde het samengaan van deze beide soorten revolutionaire oorlogen.

5. Zolang er nog bewapende kapitalistische staten bestaan is het stellen van de „eis” van „ontwapening” door revolutionaire sociaal-democraten onzinnig! „Dat zou een volledig prijsgeven van het standpunt van de klassenstrijd en van iedere gedachte aan een revolutie betekenen. Wij zeggen: bewapening van het proletariaat ten einde de bourgeoisie te overwinnen, te onteigenen en te ontwapenen is de enig mogelijke taktiek van de revolutionaire klasse, een taktiek die door de gehele objectieve ontwikkeling van het kapitalistische militarisme voorbereid, gemotiveerd en geleerd wordt. Slechts nadat het proletariaat de bourgeoisie heeft ontwapend kan het, zonder aan de taak die het door de wereldhistorie is opgelegd verraad te plegen, de wapens op een schroothoop gooien, wat het ook zeer beslist dan — maar ook niet eerder — zal doen.

(wordt vervolgd)

Laat eens wat horen

Evangelisatiecongres Zwolle

8 april 1978

Hier is dan een eerste bericht in het kader van 'laat eens wat van u horen'. (zie Opbouw, 24-3-'78).

De groeiende aandacht voor evangelisatie is duidelijk één van de door mij beoogde 'fijne ontwikkelingen'. Lange tijd was evangelisatie binnen onze kerken een onderontwikkeld gebied. Maar dat begint zo langzamerhand anders te worden. Getuige het feit, dat onlangs een evangelisatie-congres met zin kon plaatsvinden.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer,
Volksparksingel 45,
Enschede. Tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist.
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
Leersum. Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

En: getuige het feit, dat er voldoende 'leven in de brouwerij' was tijdens het congres. Leest u zelf maar.

En: als het u aanleiding geeft om te reageren ... prima!

(Aad Biersteker)

De uitslag van een op dit congres gehouden enquête zal over enige tijd gepubliceerd worden. Hieronder volgt een eerste indruk.

Het congres was een poging om te voldoen aan de behoefte aan contact en uitwisseling van ervaringen. Een opinieonderzoek, hoe men over dit initiatief dacht, viel positief uit, althans voor die kerken, die reageerden (45 kerken). Ruim 45 kerken hebben om verschillende redenen niet geantwoord.

Over de motieven, die geleid hebben tot het organiseren van dit congres, het volgende.

Na wat er rond 1968 gebeurd was, moesten we met alles opnieuw beginnen.

De organisatorische opbouw van ons kerkelijk leven eiste enorm veel tijd en energie.

Toch kwam in een aantal kerken het evangelisatiewerk spontaan van de grond — zo werkt gelukkig de Geest. Plaatselijk op heel verschillende wijze, zoals evangelisatie per brief, jaardenwerk met cassetterecorders, nieuwe vormen van kinderevangelisatie.

Er zijn ook gemeenten, die graag willen beginnen, maar niet goed weten hoe.

Zo ontstond het plan, elkaar landelijk te ontmoeten, ervaringen en methoden uit te wisselen, wat meer lijn te brengen in wat gedaan wordt, en zo mogelijk elkaar te stimuleren en te helpen.

Concrete voorlichting leek een eerste behoefte. Daarom werden vier praktische onderwerpen uitgekozen: kinderevangelisatie, campingevangelisatie, vakantiebijbelschool en de koffiebier.

Het is niet mogelijk in deze korte impressie de vier speeches weer te geven.

Zo zijn op de band opgenomen, en kunnen vermenigvuldigd worden, indien er behoefte aan bestaat.

Uit dit congres is dit duidelijk geworden: als wij al die kennis, ervaring en methoden, die onze kerken op dit moment rijk zijn, zouden bundelen en aanwenden tot elkaars lering en bemoediging, kan er een krachtig en indringend getuigenis van onze kerken uitgaan. Naar mijn mening moet dit dan ook gebeuren, niet om wille van een grootse organisatie (de vrees daarvoor zit ons nog in de botten), maar om meer getuigkracht naar buiten te krijgen.

De discussies rondom de onderwerpen waren levendig. Daaruit, maar vooral uit de vrije discussie's 's middags, trokken enkele punten de aandacht. Het is van belang daarbij te bedenken dat hier afgevaardigden van kerkeraden en/of evangelisatiecommissies spraken. Vrij algemeen was er de bezorgdheid, dat men de gemeente niet of maar nauwelijks meekrijgt. Of vragenderwijs gesteld: wat moeten we doen, dat de gemeente een actieve evangelisatie-gemeente wordt? Dat is immers haar schriftuurlijke opdracht? Welke praktische

aanpak is er voor motivatie van medewerkers? Genoemd werd de prediking, die zich duidelijk kan en moet richten op dit aspect. Als voorbeeld werd genoemd Campus Crusade for Christ, waartegen men misschien enige dogmatische bezwaren kan hebben, maar waarvan wij enorm veel kunnen leren als het gaat om motivatie en enthousiasme, welkust en goede methoden.

De suggestie is gedaan te zijner tijd hierover door te spreken.

Een tweede punt betreft de evangelisatie onder volwassenen, en de moeilijkheden van hun opvang in de kerkdienst en de gemeente. Er is een te geringe bereidheid om terwille van hen die van Christus niet weten, eens de liturgie aan te passen, en van de gemeente een echte uitnodiging te doen uitgaan naar buitenkerkelijken. In de wandelgangen werd hierover ook herhaaldelijk gesproken. „Wij doen niet goed; dit is een dag van goede boodschap en wij zwijgen stil” (2 Kon. 7) Als voor de gemeente haar missionaire taak realiteit is, breekt het geestelijke leven door allerlei vormen en tradities heen en gaat haar geestelijk vuur schijnen in het donker van deze wereld.

Gevraagd is, dit onderwerp te noteren voor een volgend keer.

Bij hand opsteken bleek, dat men unaniem van mening was, dat dit initiatief een vervolg moest hebben. Hoe, dat kon niet meer besproken worden. Gevraagd werd nog of de evangelisatiecommissie van Zwolle ideeënbus wilde zijn. Waarop weinig anders dan 'ja' geantwoord kon worden. En nu maar de ideeën.

G. J. Vrijmoeth, Zwolle

kerknieuws

Beroepen te Maassluis: ds W. J. van der Linde te Heerenveen.

Bedankt voor Amstelveen: ds J. H. Veefkind te Krommenie.

Studiebegeleiding — Benoemd tot studiebegeleider van de Theol. Studenten (ambtelijke vakken) (part-time): ds O. Mooiweer te Enschede-Noord.

Voor vakantie
te huur
WONING IN OOSTERBEEK
bij Arnhem.

Vrij van 3 t.m. 17 juni en van
15 t.m. 29 juli.

Telefoon 085-336226

nieuws uit breder kring

Reformatorische Wijsbegeerte

Zaterdag 6 mei a.s. belegt het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte een voorjaarskongres over het thema 'Wetenschap en Samenleving'. Sprekers: Ds A. Kouwenhoven, docent 'sociale ethiek'; Drs ir. S. Strijbos, docent 'wijsgerige vorming'; Dr H. E. S. Woldring, docent 'sociale filosofie'. Plaats: 'de Ark', Duivenkamp 844, Maarssenbroek (station Maarssen). Aanvang: 10 uur; einde ca. 16 uur. Informatie en opgave: Postbus 149, Maarssen (03465-60945).

„De Kruisbanier”

In België verscheen het Evangelie van Johannes, gedrukt op krantenformaat en in grote oplage. Deze uitgave, in drie kleuren, is bestemd voor verspreiding in de Vlaamse provincies van België. Ook voor Nederland is een gedeelte van de oplage voorbehouden, en men kan deze verkrijgen mits aanvraag aan de Stichting „De Kruisbanier”, Elisabethlaan 71, 2600-Berchem-Antwerpen. In een opslagplaats, een boerderij te Hei- en Boecop bij Utrecht kunnen ze dan afgehaald worden. Daar het gebruik ervan voor evangelisatiewerk zeer belangrijk is, wordt een grote reductie op de kostende prijs gegeven. Slechts een bedrag van f 0,05 per exemplaar wordt aangerekend. In België is de verspreiding op 22 april jl. begonnen. Uit Nederland is belangrijke hulp toegezegd. Nagenoeg 380 christenen uit de grote reformatorische kerken zullen zich op die dag naar België begeven, en vooral in vier centra, Antwerpen, Gent, Brugge en Oostende, in samenwerking met de plaatselijke protestantse kerken, de verspreiding huis-aan-huis aanvangen.

In Brugge en Oostende is er nog een tekort aan helpers. De Belgische inrichters hopen dat vooral uit Zeeland die hulp alsnog zal komen. Aanbiedingen gaarne aan het adres: De Kruisbanier, Elisabethlaan 71, 2600-Berchem-Antwerpen. Aan dit adres kunnen belangstellenden in de Belgische evangelisatie, gratis een exemplaar van dit Johannes-Evangelie aanvragen.

★
PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !

★

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 · Zeist